

UNO WALLMO

29/4 1860-3/11 1946

*Den svenska skogsvårdens fader
Hans liv och verk*

*Essäuppsats skogshistoria 1995
av Fredrik Lagergren*

Uno Wallmo föddes den 29 April 1860 i den lilla bergslagska järnbruksorten Bångbro som ligger strax söder om Kopparberg i Västmanland. Hans far som hette Leo var en framgångsrik brukspatron av vallonsk härkomst.

22 år gammal tog Wallmo år 1882 sin jägmästarexamen. Sina första tjänstgöringsår gjorde han på Örebro och Askersundsrevir som extra jägmästare. Han funderade mycket över trädens tillväxtbiologi och den tidens avverkningsformer. Det presslerska tillväxtborret nyttjades flitigt och han fascinerades av den tillväxtökning som undertryckta träd kunde visa när dominerande träd bortgallrades. Gallringarna på den tiden gjordes endast som extrema låggallringar av tynande träd framförallt i tidiga stadier av omloppstiden. År 1885 försökte han få gehör för sina gallringsåsikter på Kungl. Domänstyrelsen men de tog ingen större notis om honom. Efter detta misslyckande blev han sugen på att ge sig ut att resa. Hans första föresats var att bege sig till Indien i engelsk tjänst. Detta blev dock inte av utan i stället kom han till Ryssland på uppdrag av den brittiska regeringen. Efter denna första årslånga utlandsvistelse blev det många fler. De flesta europeiska länder besöktes. Wallmo studerade noga skogsbruksmetoder och skogstillstånd, dessutom uppsökte han i sin ungdomliga vetgirighet och diskussionslusta ett stort antal utländska skogsforskare.

Under denna tid hade han tjänst som förvaltare av ett antal skogar tex: Högfors, Elvestorp, Hällefors, Skogaholms, Alkvetterns, Rockesholm och Högsjö, här praktiserade han många av de idéer han hade fått genom sina utlandsvistelser och observationer i de egna skogarna.

År 1897 utkom hans mest kända verk boken "Rationell skogsavverkning" där han har format sina idéer och erfarenheter till en egen metod och skarpt kritiserar andra metoder. Det han framförallt vände sig emot var kalhyggesbruket. De främsta farorna och nackdelarna var:

1. Med dåtidens kalhyggesbruk med endast svaga hjälplanteringar var det många som förordade korta omloppstider, härigenom producerades enligt Wallmo inget annat än "slanor" (Vi behöfva timmerträd här i Sverige, men i stället hafva vi slagit oss på att producera kvist och ris i tillräcklig kvantitet att därmed prygla upp alla barnstjärtar i ett par tre solsystem").
2. Den tidens skogar som kalavverkades i Sverige var ofta tämligen olikåldriga efter tidigare blädningar och dimensionsavverkningar. När dessa avverkades höggs många inte avverkningsmogna träd bort, "Det är tusen sinom tusen vackra timmerämnena, som sålunda falla för yxan.", samtidigt som övermogna träd står kvar i andra bestånd.
3. Genom markens friläggande vid avverkningen samt avsaknandet av underväxt i det äldre beståndet förloras markens "friskhet" ("Så kommer plötsligt markens totala blottande genom beståndets bortmejdande: sol och vind hjälpas åt att förhårdna marken; den för frönas groning och plantors välbefinnande behöfliga fuktigheten försvinner alldeles").
4. På de marker som har förmåga att bevara sin "friskhet" "råkar man i stället ut för en annan fiende, som heter ogräs, och som i sin mån bidrager att förskaffa skogsmannen grå hår vid hans bemödanden att ånyo förskaffa dylik mark i skogsbärande skick."
5. De höga kostnaderna för skogskultur i form av plantor eller sådd. Dåtidens planteringar var mycket täta och Wallmo insåg att man om man räknade ränta på ränta på insatt kapital inte skulle få igen pengarna.
6. Genom att träden växte upp i trängsel och ljusbrist blir de genom sin klenhet ett lätt offer för vind och insektsskador.
7. Dålig kvalité pga den snabba ungdomstillväxten.
- 8 Wallmo ser också en risk i att dessa kulturskogar med bara ett trädslag "ej skall tillfredsställa naturens anspråk på omväxling".

Den enda fördel han kan se med systemet är att det är "det *bekvärmaste* af alla", men han ser även att man mha ljushuggningar i beståndets äldre del av omloppstiden kan få fram "en stor mängd timmerdugligt virke".

Den metod som Uno förordade kallade han för rationell, ordnad eller oäkta blädning till skillnad från den oordnade äkta blädningen som traditinellt gjordes av framförallt privata

skogsägare. Denna blädningsskogsform har inslag av luckhuggning och kan utföras på skog som inte tidigare blädats för att omforma den till en "rationell blädningsskog".

I en första huggning vid en 20-30 beståndsålder göres endast en försiktig utglesning av framförallt vargtyper. Så många stammar som möjligt sparas för att få gagnvirke av så många stammar som möjligt samtidigt som man får en god kvistrensning.

I den medelålders skogen sker upprepade ljushuggningar där kvistiga fula träd samt träd med svaga kronor tas bort.

I det 80-100 åriga beståndet bortgallras dels "öfverskärmande träd som uppvuxit till god timmerdimension" samt "en mängd undertryckta och kronsvaga träd (s. k. hopplösa)" men man skall ändå tänka på att behålla slutenheten.

I de därpå följande huggningarna är det dags att börja tänka på återväxten. Denna börjar med att på ställen där det genom bortgallring eller storm uppkommit en liten lucka i första skedet bortrensar marbuskar och dylikt. Sedan utvidgas dessa luckor i kommande huggningar samtidigt som nya skapas. Genom att träden i luckans centrum får ett försprång får luckan "ett utseende af en kägla med sakta sluttande sidor". Dessa käglor växer sedan ihop och "hela det gamla beståndet försvinner, och man har *första* upprännen till den rationella blädningsskogen framför sig". Wallmo framhåller att detta i hög grad efterliknar skogens naturliga sätt att föryngra sig i naturliga luckor. Han skiljer inte heller i någon större uträkning på tall och granskog och hävdar att en blandskog skall bli resultatet av metoden ("Granplantan, såsom mest skuggfördragande, uppkommer naturligtvis först i luckan, men när luckan blir tillräckligt stor, skola äfven tall- eller björkplantor leta sig upp där."). Vidare hade han en stark tro till blädningsskogens överlägsenhet vad gäller virkesproduktionen ("afkastningen i kvantitativt hänseende ställer sig, efter hvad hittills kunnat utrönas, minst dubbelt större i blädningsskogen"), förutom att ovanstående nackdelar med kalhyggesbruket undvikes. Han insåg att det skulle krävas mer av skogsmannen vid stämplingen vid denna metod eftersom det är en form av individvård och större yta måste gås över varje år men han såg inte detta som något större problem.

Vidare ägnas en stor del av boken åt att diskutera och kritisera de tyska skogbruket och dess forskare samt beskrivning av diverse dåtida tillväxt och volymeräkningar. Boken hörde i åtskilliga decenier till den självklara litteraturen på "skogis".

Även i fortsättningen av sitt liv har han skrivit mycket, i stort sett ända till sin död, främst i form av artiklar i tidningen Skogen och Svenska skogsvårdsföreningens tidskrift. I dessa ofta mustiga artiklar som gick hårt åt samtida åsiktsmotståndare har han hela tiden hållit fast vid "de fyra normgivande faktorerna", ståndyta, tillväxtförmåga, kvalité och grovlek. Dessa "fyra stora" avgör för varje enskilt träd om det skall stå kvar eller bothuggas. Så länge ett träd gav en god avkastning kunde det gått få stå kvar såvida det inte tillväxte på någon annans bekostnad, även om det var grovt. Man skall också komma ihåg att han insåg att kalhyggen och skogskultur ibland var nödvändigt.

År 1903 blev han överjägmästare i Bergslagsdistriktet där han var kvar till 1919 då han övergick till Stocholm-Gävle distrikt. 1925 pensionerades Wallmo emedan han även i fortsättningen var mycket produktiv. 1932 tilldelades han Svenska skogsvårdsföreningens stora guldmedalj.

Ägnade sig då Uno sin tid och tanke åt något annat än skogen och skogsbruk. Jodå han anses även ha en globetrotter, svälkonstnär, frisksportare, gurmé, livsbejakare och författare av skönlitteratur. Han var även en ivrig jägare. Det finns en berättelse att han redan som 4 åring ensam hade gett sig av till skogen för att med sin pilbåge ha ihjäl de vargar som hade tagit faderns bästa varghund. Den gången var det väl snarare Uno som blev infångad än någon varg. Han höll en egen hundstam som var någon korsning med bla tax, dessa hundar var duktiga på räv och hare. Harjakten på den tiden gick till så att den hare man först släppte hunden på, den jagade man tills den stupade även om det skulle ta flera dagar. Efteråt bjöds det på slaktsup ur Leo Wallmos silverbägare.

Uno Wallmo hade även en son, Tore, som även han var jägmästare. I någon mån har han fortsatt faderns verk och förvaltat några av de skogar där Uno börjat sin gärning.

När Uno Wallmo dog den 3 november 1946 skedde det tämligen smärtfritt efter endast tre dagars sjukdom men minnet av honom som "den svenska skogsvårdens fader kommer för alltid att leva kvar.

Referenser

Anon. (1946), Uno Wallmo †, Skogen nr 22 1946 sidan 337-338

Eckerbom, N (1946), Uno Wallmo in memoriam, Svensk Skogsvårdstidsskrift nr 6 44(1946) sidan 445-449

Wallmo, U (1897) Rationell skogsavverkning , Stockholm